

tnost, bližina mest pa železarstvo – z močno razvitim rudarstvom in oglarstvom v preteklosti – so ob temeljni kmetijski dejavnosti pomembna sestavina tega prostora, ki je prinašala domačinom možnosti za zaslužek. Poti in mesta so omogočali tudi odprtost v širši fizični in kulturni prostor, od koder so prihajale nove pobude v način življenja in gospodarjenja. Gorenjska kmečka hiša velja za naprednejšo obliko hiše, ki je zlasti s členitvijo prostorov v pritličju vplivala na razvoj stanovanjskih stavb v osrednjem slovenskem prostoru. Svojsko je njeno oblikovno bogastvo v njeni zunanji in notranji podobi. K nadrobnejšim raziskavam privablja umetnostne zgodovinarje, arhitekte in etnologue: Cene Avguštin in Ivan Sedej sta predvsem kot raziskovalca prispevala svoj delež k poznavanju gorenjske kmečke hiše. Olga Zupan kot ravnateljica Zavoda za spomeniško varstvo v Kranju in njeni sodelavci: Peter Fister, Vladimir Knific, Silvester Gaberšček so v moji eri prispevali vsak svoj pomemben delež pri ohranjanju, spomeniški in muzejski obravnavi in reševanju izbranih hiš in domov, jih z odkupi zavarovali in ohranili njihovo mesto v izvirnem okolju. Sama sem sodelovala le pri notranji opremi nekaterih takih hiš. Jenkova kasarna na Zgornjem Jezerskem, srednjeveški hospic ob tovorni poti, ki je stoletja pomenila najpomembnejšo trgovsko pot za trgovino s soljo, Liznjekova hiša v Kranjski gori, ob kateri se je stekal tovorniški in pozneje vozarski promet čez Korenski prelaz, Pocarjeva domačija v dolini Radovne, Oplenova hiša pod Studorom v Bohinju, ki predstavlja značilno bohinjsko obliko stegnjenega doma, Budnarjeva hiša v Zg. Palovčah in spomeniški kompleks v povezavi z Železarskim muzejem na Jesenicah so objekti, ki so obrodili svoj sad in nagradili organizacijske in strokovne napore sodelavcem kranjskega zavoda za spomeniško

varstvo. Izredna vloga železarstva in načina življenja v njegovih okvirih ima na Gorenjskem dostojno predstavitev ob Kovaškem muzeju v Kropi in delujočem kovaškem objektu – vigenjcu. Izredna vloga gorenjskega čebelarstva – še v 18. stoletju se v Mojstrani omenja celo dajatev v čebelah, med in vosek so s Kranjskega tovorili gorenjski tovarniki na Koroško – je kompleksno predstavljena v Čebelarškem muzeju v Radovljici. Če prištejemo še literarnozgodovinske spomenike, ki so hkrati tudi etnološki spomeniki, to je, Prešernovo hišo v Vrbi, Čopovo hišo v Žirovnici ter Finžgarjevo rojstno hišo v Doslovčah, se moremo zadovoljiti z dejstvom, da so posamezni izseki iz spomeniškega tkiva le ohranjeni. Finžgarjeva hiša je s svojo notranjo opremo tudi spomenik stari tkalski dejavnosti v teh krajih. Ovčarstvo v Karavankah in v drugih gorenjskih gorskih območjih je bilo osnova izdelovanju volnenega in polvolnenega blaga, dejavnosti, ki je prerasla v suknarsko industrijo na Zgoši pri Begunjah.

Po načrtih izdelana vaška sirarna v Stari Fužini v Bohinju iz leta 1883, ki je zrasla v eni od največjih bohinjskih pašnih srenj, je spomenik zgodnjemu kmečkemu združništvu, bohinjskemu sirarstvu, in hkrati prostor, kjer je od junija leta 1971 urejen bohinjski Planšarski muzej. Nekakšen povzetek mojih prizadevanj pri reševanju in osvetljevanju gorenjskega ljudskega stavbarstva je bila ob odhodu iz muzeja razstava Spomeniki kmečkega stavbarstva na Gorenjskem, dvajset let poprej pa razstava Kmečka naselja in arhitektura v Dolini; umetnostnozgodovinsko predstavitev gradiva je za razstavo prispeval Cene Avguštin. Plod terenskih raziskav tega bogatega in vsebinsko sporočilnega gradiva je tudi dokumentarni film Kmečka naselja in arhitektura v Dolini, ki je nastal v filmski realizaciji Naška Križnarja.

ETNOLOGIJA IN SLOVENSKE POKRAJINE: GORENJSKA Strokovni posvet SED

Slovensko etnološko društvo je 16. in 17. februarja 2012 v Dvorski vasi pri Radovljici pripravilo peti strokovni regijski posvet z naslovom Etnologija in slovenske pokrajine: Gorenjska. Posvet sta pripravila programski odbor v sestavi: prof. dr. Janez Bogataj, doc. dr. Mojca Ravnik, dr. Bojan Knific, doc. dr. Jože Hudales, mag. Marjetka Balkovec Debevec, na začetku še izredni prof. dr. Naško Križnar z vodjo Mojco Tercelj Otorepec, in organizacijski odbor v sestavi: mag. Tita Porenta – vodja, Ana Beno in Anja Serec Hodžar.

V dveh dneh se je zvrstilo 23 referentov z različnih strokovnih etnoloških področij, vključili pa smo tudi nekatere goste z drugih področij. K sodelovanju smo tako povabili zgodovinarja dr. Borisa Golca, ki nam je v uvodu predstavil Kako smo Slovenci postali Gorenjci, Dolenjci, Štajerci, Prekmurci, Korošci in Primorci. Celoten posvet smo razdelili na štiri različne sklope s posebnim dodatkom. V prvem so referenti (doc. dr. Jože Hudales, dr. Petra Leben Seljak in prof. dr. Alojz Demšar ter izredni prof. dr. Vito Hazler) predstavili zgodovinske in etnološke vidike preučevanja

pokrajin na Slovenskem. V drugem sta bili v ospredju naravna in kulturna dediščina Gorenjske (s Triglavskega narodnega parka: Tea Lukan Klavžar; o planšarstvu na planini Krstenica: Špela Ledinek Lozej; kmečko poslikano pohištvo: mag. Tatjana Dolžan Eržen; o zbirkah obrti v Loškem muzeju: Mojca Šifer Bulovec). V tretjem sklopu so se predstavile na Gorenjskem delujoče organizacije, ki se s svojimi programi povezujejo z etnološko stroko. Tako so svoje delo predstavili predstavniki regijskih razvojnih agencij: za BSC Kranj: Franja Gabrovšek Schmidt; za Ragor Jesenice: Klemen Klinar; za Soro v Škofji Loki: Katka Žbogar. Hkrati je Jana Bešter predstavila še biografski leksikon Gorenjcev in portal Kamra.

Sledil je poseben dodatek, v katerem smo tri referentke predstavile izvedene naloge in projekte Slovenskega etnološkega društva, in sicer evidentiranje zasebnih in društvenih zbirk na Gorenjskem (mag. Tita Porenta), delovno skupino za konservatorstvo pri SED s poudarkom na Gorenjski (Mojca Tercelj Otorepec) in nesnovno kulturno dediščino Gorenjske ter vzpostavitev registra

* Mojca Tercelj Otorepec, univ. dipl. etnol. in univ. dipl. soc. kulture, konservatorska svetovalka, ZVKDS, OE Kranj, 4000 Kranj, Tomšičeva ulica 7, E-naslov: mojca.otorepec@zvks.si

Utrinek s posveta z Anko Novak v ospredju.
Foto: Tatjana Vokić Vojkovič, Dvorska vas pri Radovljici, 16. 2. 2012

Z Vereno Štekar-Vidic po mestu Radovljica.
Foto: Tatjana Vokić Vojkovič, Radovljica, 16. 2. 2012

žive kulturne dediščine (Adela Pukl). K temu dodatnemu sklopu smo povabili tudi širšo javnost, med njimi lastnike nepremičnih kulturnih spomenikov, zasebnih zbirk in predstavnike društvenih zbirk ter različnih turističnih in kulturnih društev, ki delujejo na Gorenjskem. Dogodka se je udeležilo presenetljivo veliko število ljudi, kar kaže, da širšo javnost delo etnologov zelo zanima. To je bil tudi namen obeh vodij posveta, tako programskega kot organizacijskega, ki že nekaj let sodelujeta pri izobraževanju ljubiteljev etnologije v delovni skupini SED za ljubitelje.

Ob malce preveč natrpanem programu prvega dne smo se med tretjim in četrtim sklopom podali še na ekskurzijo v Radovljico, ki sta jo vodili mag. Nika Leben, odgovorna konservatorica za mesto, in Verena Štekar-Vidic kot muzealka in direktorica Muzejev radovljiških občin. Udeležencem sta predstavili delo konservatorja za stavbno dediščino in spomenike ter kustosa, ki v mestu Radovljica pripravlja ulični muzej. Verena Štekar-Vidic je svoje delo predstavila tudi v Zborniku z naslovom *Stara Radovljica pripoveduje ali kako v domačem muzeju sestavljamo ulični muzej*.

Četrti sklop posveta je 17. februarja 2012 ponovno potekal v hotelu Lambergh ob obnovljenem dvorcu Drnča, in sicer o pomenu pokrajinskih in kulturnih značilnosti ter identitet prebivalcev Gorenjske. V vsebinsko zahtevnem sklopu se je zvrstilo sedem referentov. Domoznansko gradivo v gorenjskih knjižnicah je predstavila Nataša Kokošinek, sooblikovanje identitete in raziskovanje kulturnih značilnosti z zbiranjem in objavo spominov Jeseničanov v okviru študijskega krožka »Kako so včasih živeli« pa Zdenka Torkar Tahir, ki krožek tudi vodi. O povezavi gorenjskega narečja in kulturne dediščine je govorila dr. Jožica Škofic, dr. Bojan Knific je spregovoril o slovenskosti pripadnostnega kostumiranja Gorenjcev, o fantovskih družbah na Dovjem Tomaž Simetinger, o preučevanju življenja v Kropi in Kamni gorici v 20. stoletju Saša Florjančič, o drevesih in grmih v bohinjskem

folklornem slovstvu pa Marija Cvetek. Red. prof. dr. Marija Stanonik s poetiko prostora v gorenjski pokrajini na primeru povedk zaradi bolezni žal ni nastopila.

Po zadnjem sklopu smo se udeleženci iz Drnče podali na ekskurzijo proti Begunjam na Gorenjskem. Najprej nam je Vesna Lešnik predstavila hotel Lambergh, obnovljeni dvorec Drnča mag. Nika Leben, obnovo parka pa Nataša Koruza, obe iz Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območne enote Kranj. Na poti proti Begunjam, kamor smo se odpravili peš, smo se najprej ustavili v obnovljenem Robačnekovem mlinu, kjer sva obnovo predstavili podpisana, njegovo delovanje po obnovi pa lastnica mlina. Tam nas je pozdravila tudi predstavnica Krajevne skupnosti Begunje na Gorenjskem. Pot smo po vasi nadaljevali mimo cerkve v grad Katzenstein in si ogledali posestvo z obnovljenim parkom. Predstavitev je vodila Nataša Koruza z ZVKDS, OE Kranj, Svetislav Kostov pa nas je popeljal po Muzeju talcev v gradu. V Begunjah na Gorenjskem smo si ogledali še Galerijo ansambla Avsenik in se podali skozi Zgošo nazaj v Drnčo. Posvet smo končali na letališču Lesce.

V častnem odboru posveta so bili prof. dr. Slavko Kremenšek, dr. Marija Makarovič in Anka Novak. Slavnostna govornica ob pričetku posveta je bila Anka Novak, prva etnologinja, ki se je zaposlila na Gorenjskem, in to v Gorenjskem muzeju. Prav njej smo hkrati ob njeni osemdesetletnici posvetili tudi *Zbornik*, tokrat izdan v obliki elektronske knjige.

Zbornik v uredništvu Tite Porente in Mojce Tercej Otorepec z uredniškim odborom, recenzenti in moderatorji v sestavi: prof. dr. Janez Bogataj, izredni prof. dr. Vito Hazler, doc. dr. Jože Hudales, dr. Marija Klobčar, mag. Tita Porenta in Saša Roškar je tokrat izšel ob posvetu samem. Posvet sta finančno podprla Republika Slovenija, Ministrstvo za kulturo, danes preimenovano in združeno v MIKZŠ, ter Občina Radovljica.